

विपृषक (2. वि + पृष) adj. *nicht mit Eiterung verbunden* Suçr. 1,270, 11; vgl. jedoch WISE 261.

विपृषात् (von पृष mit वि) adj. etwa *unvermischt, lauter* (= सर्वतो व्याप्तम् SLJ.): द्दानो घ्नमा मृतं विपृषात् RV. 5,2,3.

विपृच् (wie eben) adj. *sich nicht berührend, gesondert* VS. 9,4. TS. 3,1,6,2.

विपृश् s. विपृश्.

विपृशु (2. वि + पृश्) 1) v. l. für विपश्य anderer Bücher ÇĀṅKH. Çr. 14,72, 3 in Ind. St. 1,33. — 2) m. N. pr. eines zu den Vṛshñi gehörenden Fürsten (neben पृश्) MBh. 1,6998. 7,409. सप्तर्षिणामघोर्धं च विपृशुनाम पार्थिवः 12,10810. HARIV. 3078. 6626. 6633. fgg. 8038. 10298. 10386. 11008. ein Sohn Kītraka's (so auch die neuere Ausg. des VP.) und jüngerer Bruder Prthu's 1920. 2087. VP. 433 (विपृश् ein Fehler bei Wilson).

विप्रीधौ (विपृ + धा) adj. *Begeisterung machend* RV. 10,46,5. = मेधाविनो धर्मा Comm.

विप्र (von 1. विप्) UNĀDIS. 2,28. 1) adj. subst. *innerlich erregt, begeistert*; gewöhnliche Bez. *desjenigen, welcher vor dem Altar dem frommen Drang Worte leiht: Dichter, Sänger, Vorbeter* u. s. w. NAIGH. 3,15. Unter allen Synonymen ist im RV. dieser Ausdruck am häufigsten gebraucht. येषां ब्रह्माणि विप्रा विध्वग्व्यति RV. 7,43,1. मति 66, s. 8, 25, 24. ये त्वा नूनमनुमदन्ति विप्राः die Marut 3,47,4. मृविप्रो वा यद्विध्विप्रो वेन्द्र ते वचः 8,30,9. तामाहुर्विप्रतमं कवीनाम् 10,112,9. 3, 31,7. मा त्वं विप्रा नि रीरम्यन्मानासो मृये 2,18,3. कृतमस्य जगत्-विप्रस्य वा यज्ञमानस्य वा गृहम् 10,40,14. प्र विप्राणां मृतयो वाच ईरते 9,83,7. वाचा विप्रास्तर्तु वाचमर्षः 10,42,1. एके सद्विप्रा बहुधा वदन्ति 1,164,46. वेपिष्ठो मृद्गिरिमा विप्रः 6,11,3. विप्रा उक्थेभिः कव्यो गृणन्ति 3,34,7. 4,129,2. 11. इन्द्राय ब्रह्म ज्ञयत् विप्राः 7,31,11. ऋषि 4, 162,7. 4,26,1. 7,22,9. 10,108,11. sieben 3,7,7. 31,5. 4,2,15. 6,22,2. ऋषिर्विप्राणाम् 9,96,6. VS. 9,4. ÇĀT. Br. 1,4,2,7. TS. 2,5,9,1. Priester VARĀH. BRH. S. 44,21. neben पुरोहित 29,10. Priester Brahman's 60,19. — 2) adj. überh. *geistig belebt: scharfsinnig, klug*; auch Bez. von Göttern RV. 5,51,3. 6,51,2. 68,3. 7,88,4. 6. die Aṇvin 6,50,10. 7,44,2. Indra 4,19,10. 5,31,7. Savitar 5,81,1. Soma 9,66,8. bei Agni, der häufig so heisst, z. B. 3,2,13. 5,1. 14,5. 4,8,8. 8,39,9 könnte die Beziehung auf sein priesterliches Amt, also Bed. 1) gemeint sein. विप्रः स उच्यते भिषक् RV. 10,97,6. — 3) adj. subst. *gelehrt, ein gelehrter Theolog*: ये वै ब्राह्मणाः मृश्रुवोसा ऽनूचानास्ते विप्राः ÇĀT. Br. 3,5,2,12. TS. 2,5,9,1. vgl. Schol. zu ÇĀK. 128: जन्मना ब्राह्मणो ज्ञेयः संस्कारैर्द्विज उच्यते । विद्यया याति विप्रवं त्रिभिः श्रोत्रिय उच्यते ॥ — 4) m. ein Brahmane überh. AK. 2,7,4. 3,4,2,32. 18,117. TRIK. 2,7,2. H. 812. HALĀJ. 2,236. M. 1,98. 109. 2,37. 42. 150 u. s. w. (fast eben so häufig wie ब्राह्मण gebraucht). JĀG. 1,91. MBh. 1,6119. 3,11914. R. 1,8,13. 61,6. 2,32,2. 82,31. Spr. 1703 (II). 1399. 2631. 4334. 5013. fgg. Suçr. 1,15,6. 111,10. VARĀH. BRH. S. 3,25. 5,32. 98. 30,17. 33,18. WEBER, RĀMAT. UP. 362. KATHĀS. 4,110. 18,107. 403. BRAHMA-P. in LA. (III) 56, 6. DHŪRTAS. 76,6. PĀNĒAT. 138,2. Am Ende eines adj. comp. f. मृ MBh. 12,5341. विप्रा f. eine Frau aus der Brahmanenkaste GOTAMA bei COLEBR. Misc. Ess. I,120. M. 8,378. 10,12. BHĀG. P. 6,1,65. PĀNĒAR. 1,4,42. 44.

— 5) m. Bez. gewisser göttlicher Wesen: साध्या विप्रा यत्ता रक्षांसि ĀṇV. GRH. 3,4,1. — 6) m. der Mond DRAYAR. in NIGH. Pr. — 7) m. = भाद्रपद ebend. — 8) m. Ficus religiosa RĀG. in NIGH. Pr. = शिरीष MED. ebend. — 9) m. Proceleusmaticus COLEBR. Misc. Ess. II,131. — 10) m. N. pr. eines Sohnes des Çlishti VP. 98 (रिप्र HARIV.). des Çrutamāgaja (Sṛtamāgaja) 463. BHĀG. P. 9,22,46. — Vgl. मृ und वेपिष्ठ.

विप्रकर्ष (von 1. कर्ष mit विप्र) m. gaṇa केदादि zu P. 5,1,64. 1) das Wegschleppen, Fortführung: द्रैपद्या: MBh. 3,55. — 2) räumliche Entfernung VIKR. 66,10. DAÇAR. 4,47. — 3) zeitliche Entfernung: कालं Zeitintervall AV. PRĀT. 2,39. चिरकालविप्रकर्षात् weil eine lange Zeit dazwischenliegt PRAB. 24,15. — 4) Abstand, Contrast, Unterschied: मृद्गरं P. 5,3,55. VĀRT. 3. मृयेषां कर्म सफलमस्माकमपि वा पुनः । विप्रकर्षेण (= कर्मकर्णाले NĪLAK.) बुध्येत कृतकर्मा यथाफलम् ॥ MBh. 3,1247. स्वगुणैरेव मार्गेत विप्रकर्ष पृथग्ज्ञानात् Spr. (II) 924. — 5) in der Gramm. Auseinanderreissung —, Trennung zweier Consonanten durch Einfügung eines Vocals VARAR. 3,58 bei LASSEN, Instit. linguae prae. S. 87. — Vgl. वैप्रकर्षिक.

विप्रकार (von 1. कर् mit विप्र) m. Zufügung eines Leides, Beleidigung AK. 3,3,15. H. 441. HALĀJ. 4,84. MBh. 1,2244. स बाधते प्रजाः सर्वा विप्रकारैः (विविधैः प्रकारैः NĪLAK.) 3,15931. 5,21. 7,5369. जगामात्र तदाख्यातुं (तमा?) विप्रकारं सुरतैः 8,1429. 13,4213. विप्रकारान्प्रगुक्ते स्म सुब्रह्मन्म वेश्मनि 7495. R. GORR. 2,22,5. तपस्विनाम् 3,10, 19. 6,13,29. am Ende eines adj. comp. f. मृ KIR. 3,55.

विप्रकाश am Ende eines comp. = प्रकाश den Schein von Etwas habend, aussehend wie, ähnlich: मृमरं HARIV. 6138.

विप्रकाष्ठ (विप्र + काष्ठ) n. das Holz der (weichen) Brahmanen d. i. die Baumwollenstaude RĀG. in ÇKDR. Thespesia populneoides Wall. NIGH. Pr. nach ders. Aut.

विप्रकीर्ण s. u. 3. कर् mit विप्र. m. (sc. हस्त) Bez. einer best. Stellung der Hände beim Tanze Verz. d. Oxf. H. 202, a, 26.

विप्रकीर्णत्व (von विप्रकीर्ण) n. das Zerstreutsein: शाखानाम् KUMĀRILA bei MÜLLER, SL. 103.

विप्रकृत् (von 1. कर् mit विप्र) adj. Jmd (gen.) ein Leid zufügend BHĀG. P. 6,17,11.

विप्रकृति (wie eben) f. Abänderung: नाक्तं विप्रकृति नयेत् das einmal Ausgesagte soll er nicht abändern JĀG. 2,9.

विप्रकृष्ट s. u. 1. कर्ष mit विप्र und füge daselbst noch für die Bed. entfernt HALĀJ. 4,8 hinzu.

विप्रकृष्टक adj. = विप्रकृष्ट entfernt AK. 3,2,18.

विप्रकृष्टत्व (von विप्रकृष्ट) n. Entfernung MBh. 3,1747.

विप्रकृति (von कल्प mit विप्र) f. besondere Veranstaltung KĀT. Çr. 25,4,16.

विप्रचित् m. N. pr. eines Dānava, Vaters des Rāhu, BHĀG. P. 6, 18,12. — Vgl. विप्रचिति.

विप्रचित (विप्र + चित) gaṇa सुतंगमादि zu P. 4,2,80. — Vgl. वैप्रचिति und मुनिचित.

विप्रचिति MBh. 6,5031 fehlerhaft für विप्रचिति, wie die ed. Bomb. liest.

विप्रचिति (विप्र + चित्) 1) adj. scharfsinnig TBh. 3,10,8,3. — 2)